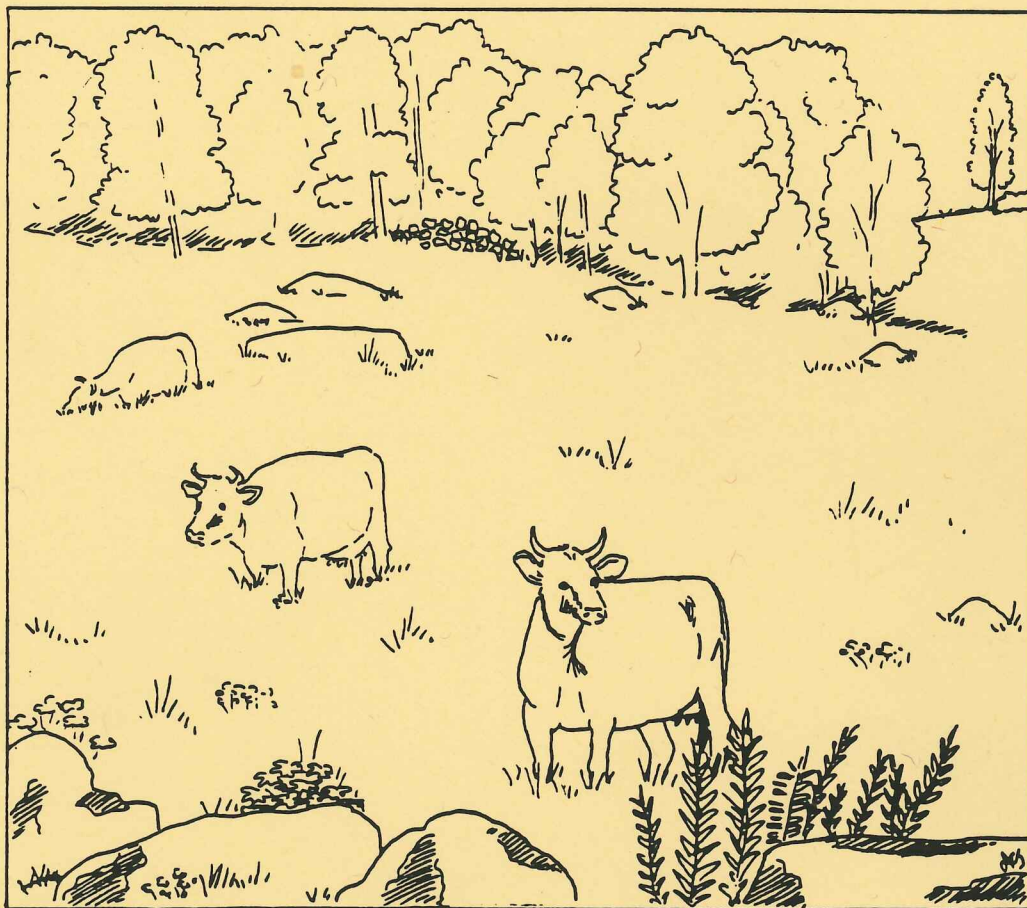

**Åtgärdsprogram
för natur- och kulturmiljövården
i odlingslandskapet i Malmöhus län**

**Länsstyrelsen i Malmöhus län
1993**

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	1
1 INLEDNING	3
1.1 Tidshorisont	3
1.2 Metodik och underlag	3
2 SAMHÄLLET'S MEDEL FÖR BEVARANDE AV ODLINGSLANDSKAPET	6
2.1 Ekonomiska styrmedel	6
2.2 Information	8
2.3 Övriga styrmedel	8
3 FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER	11
3.1 Områden som prioriteras för eko- nomiska insatser	11
3.2 Övriga områden av särskilt intresse	15
3.3 Övriga områden som kräver särskild hänsyn	15
3.4 Långsiktigt resursbehov	15
3.5 Arealredovisning	16
3.6 Riktlinjer för användning av bef. lagstiftning	16
4 ANSVARSFÖRDELNING	19
4.1 Statens ansvar	19
4.2 Kommunernas ansvar	19
5 KOSTNAD OCH FINANSIERING	20
6 HITTILLS VUNNA RESULTAT	20
7 REFERENSER	21

FÖRORD

Vårt skånska odlingslandskap innehåller mycket av det som vi sätter mest värde på, när det gäller natur- och kulturmiljö. Det har under 1800- och 1900-talet ändrat utseende radikalt. Förändringar pågår ständigt och de kan under de närmaste åren bli genomgripande till följd av den nya jordbrukspolitiken. För vårt historiska perspektiv och av hänsyn till odlingslandskapets speciella naturmiljöer är det viktigt att slå vakt om de bygder/områden, som har de största värdena för natur- och kulturmiljövården.

Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet har gemensamt bett länsstyrelserna upprätta "Länsvisa program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövården". En gemensamt producerad skrift med just denna titel har varit handledning för arbetet. Den är utgiven i Naturvårdsverkets serie Allmänna råd 91:3, men också i Riksantikvarieämbetets serie Underrättelser 1991:1.

För att upprätta programmet har länsstyrelsen tillsammans med lantbruksnämnden (numera lantbruksenheten vid länsstyrelsen) genomfört ett projektarbete. Resultatet utgörs av ett bevarandeprogram och av detta åtgärdsprogram, som med det fylligare bevarandeprogrammet som grund anger vilka åtgärder som bör vidtas för att bevara odlingslandskapets natur- och kulturmiljövården.

Åtgärdsprogrammet är avsett att tjäna som styrinstrument för länsstyrelsens och övriga myndigheters beslut beträffande såväl tillståndsgivning som - främst - olika former av ekonomiska ersättningar i odlingslandskapet. Främst gäller det den nya landskapsvårdsersättningen. Programmet skall även ha ett informationsvärde för lantbrukare och andra som verkar i landskapet och för allmänheten som rör sig där.

Åtgärdsprogrammet har en begränsad tidshorisont, men grundar sig på bevarandeprogrammet. Åtgärdsprogrammets omfattning begränsas, när det gäller aktiva informations- och ekonomiska insatser, av de medel som hittills anslagits/aviserats för landskapsvårdsersättning för de aktuella åren. För framtiden ger de båda programmet ett underlag för att bedöma vilket resursbehov som finns, om de totala väsentliga naturvärdena i länets kända ängs- och hagmarker skall tillvaratas.

Länsantikvarie Carin Bunte, tf lantbruksdirektör Lars-Erik Gradin (inledningsvis), lantbruksdirektör Gunnar Gränsbo (därefter) och miljövårdsdirektör Lars Pahlsson utgjorde en ledningsgrupp för arbetet och en projektgrupp utsågs med Gösta Regnéll (miljövårdsenheten) som projektledare och Anders Wihlborg (kulturmiljöenheten) som biträdande

projektledare. I projektgruppen deltog vidare från miljövårdsenheten Jonas Ericson, Lars Stenpil och projektassistent Annika Jansson, från kulturmiljöenheten projektassistent Lars Persson, från regionalekonomiska enheten Irma Dänhardt-Lanke och från lantbruksnämnden (numera lantbruksenheten) Bodil Nilsson. Viktiga bidrag har dessutom särskilt lämnats av Anders Larsson och Stig-Lennart Sjöberg från miljövårdsenheten, Sven Nerius från kulturmiljöenheten och Inger Persson från regionalekonomiska enheten. Kontakten med länsstyrelsen i Kristianstad (Stefan Malmberg och Kenth Ljungberg) har också varit betydelsefull.

En referensgrupp bestående av länsveterinären och representanter för LRF, Skånes Naturvårdsförbund, Skånes Hembygdsförbund, Hushållningssällskapet, MSK, NSK, SSK, SöSK, Malmöhus läns landsting och Skogsvårdsstyrelsen inbjöds att följa arbetet. I samband med att bevarandeprogrammet sändes ut på remiss anordnades fyra möten för kommunförbunden och deras respektive kommuner, där också arbetsmaterialet för åtgärdsprogrammet presenterades.

Åtgärdsprogrammet utsändes på remiss i juni 1992 med remisstid till 1 november 1992. Samtidigt utsändes det tidigare remissbehandlade bevarandeprogrammet som antagits av länsstyrelsen 92-06-02. Remisstiden för åtgärdsprogrammet förlängdes på begäran av flera instanser. I januari 1993 hade yttranden inkommit från 10 av länets kommuner, från Naturvårdsverket, två kommunalförbund, LRF, Malmöhus läns hushållningssällskap samt Skånes naturvårdsförbund och fem av förbundets kretsar.

Länsstyrelsen vill tacka för de synpunkter som framkommit under arbetet och i samband med remissen.

En del väsentliga ändringar i förhållande till remissupplagan är också föranledda av nya kunskaper som sammanställts inom länsstyrelsen. Det gäller främst den slutliga sammanställningen av ängs- och hagmarksinventeringens resultat.

1 INLEDNING

1.1 Tidshorisont

Riksdagen fattade ett samlat principbeslut om storleken på landskapsvårdsersättningen för de tre budgetåren 90/91, 91/92 och 92/93. För 93/94 föreslår regeringen i budgetpropositionen att samma belopp utgår som för 92/93. I utredningen om effekter av jordbrukets omställning föreslås att minst detta belopp skall avsättas för landskapsvårdsersättning fram till 1995. Åtgärdsprogrammen i länen var tänkta att omfatta tiden t o m budgetåret 92/93, som är det sista i den treårsperiod som riksdagsbeslutet gäller..

Naturvårdsverket har i sitt remissvar ansett att programmet skall ses över på nytt inför perioden 93/94 -- 95/96, varvid också frågan om säkerställande av objekt bör tas upp med anledning av ett aviserat förslag till "nationell skyddsplan för odlingslandskap med ängs- och hagmarker av högsta bevarandevärde".

Länsstyrelsen anser att det underlag som presenteras här och i bevarandeprogrammet i allt väsentligt bör kunna utnyttjas för en längre period. Det långsiktiga resursbehovet är nämligen nu också redovisat i detta program. Vad gäller säkerställande av objekt hänvisas till det i länet pågående arbetet med nytt naturvårdsprogram.

1.2 Metodik och underlag

Åtgärdsprogrammet utgår från bevarandeprogrammet (Bevarandeprogram ... 1991). Från detta har de områden utvalts som bedömts mest angelägna att satsa på. De i bevarandeprogrammet redovisade bristerna i underlaget gäller alltså även åtgärdsprogrammet. Några enhetliga inventeringar för arbetet har inte varit möjliga, utan befintlig kunskap har i huvudsak utnyttjats.

I bevarandeprogrammet gavs en preliminär redovisning av ängs- och hagmarksinventeringens resultat. Sedan dess har Ängs- och hagmarksinventeringen för länet färdigställts (Ängs- och hagmarker ... 1993). Det har då visat sig att inte minst de värdefullaste arealerna är betydligt större än förväntat. Eftersom bevarandeprogrammet (BP) fått ganska betydande spridning görs här en jämförelse, så att de rätta förhållandena framhävs.

<u>Ängs- och hagmarker i M län (ha) */</u>				
Klass	I	II	III	IV
BP:s preliminära redovisning	1065	2945	7944	6539
Ä&H-inv. slutl. resultat	2086	3763	9061	6635
Klass I	särskilt högt naturvärde			
klass II	mycket högt naturvärde			
klass III	högt naturvärde			
klass IV	visst naturvärde (redovisas ej här)			
*/ I materialet saknas fortfarande ganska stora ytor i klass III (och IV) för Sjöbo kommun.				

Områden har utvalts som bör komma ifråga för aktiv information och ekonomiska insatser i form av landskapsvårdsersättning eller NOLA-ersättning (Naturvårdsåtgärder i OdlingsLANDskapet). Det är ett antal större områden av i regel komplex natur, där naturvårdens, kulturmiljövårdens och ofta friluftslivets intressen är mer eller mindre sammanvävda. (I länets nordöstra del är dock kulturmiljövårdens intressen ofta inte redovisade i bevarandeprogrammet p g a bristande underlag.)

Dessa områden redovisas på kartbilagorna. Nyttjanderätt till kartan finns genom avtal med lantmäteriet.

Ängs- och hagmarksinventeringarnas objekt av klass 1 och 2 har generellt ansetts ha sådant värde att de bör kunna bli föremål för avtal. De redovisas inte på kartan. I bevarandeprogrammet redovisas emellertid cirka 170 av dessa objekt som punktobjekt, men på samma vis behandlas givetvis de objekt som ligger i bevarandeprogrammets större, avgränsade områden, utan att ha prioriterats i åtgärdsprogrammet.

En mindre summa (preciserar ej) är erforderlig för att med aktiva åtgärder kunna möta hot utanför de områden som geografiskt preciserats i åtgärdsprogrammet. Dessa medel avses dock ej användas utanför de i bevarandeprogrammet redovisade områdena.

Kostnaderna har beräknats på grundval av SNV:s PM 1991-04-10 (Ekstam & Edelstam), där anvisningar för värdering av odlingslandskap ges. Ett problem i sammanhanget är därvid att odlingslandskap med stora kulturhistoriska och landskapsbildsvärden i länet ofta utgörs av helåkersbygd, där ersättning inte skall komma i fråga. I den mån sådana landskap tagits med är den redovisade resursåtgången för dem alltså ingen eller obetydlig. Fortsatt odling bedöms normalt vara lönsam där, men undantag finns, där intresse för skogsplantering redovisats. Ibland kan detta genomföras utan att landskapets värden går förlorade, men ibland

går det inte. Hur effektiv 20 § i Naturvårdslagen då är för att försvara landskapets värden är för närvarande föremål för prövning (våren 1993).

Viktiga prioriteringsgrunder i arbetet har varit:

- Områden med högt intresse för såväl naturvård som kulturmiljövård har prioriterats. Även friluftslivets intressen har emellertid vägts in i ett andra steg.
- Områden med särskilt hotade naturtyper/biotoper, vegetationstyper och arter, liksom naturtyper av europeiskt intresse har prioriterats.
- Områden med hotade företeelser, som är av stor betydelse för kulturmiljövården och för förståelsen av odlingslandskapets utveckling, har prioriterats.
- Områden med höga natur- och kulturmiljövärden har prioriterats, där de är akut hotade av nedläggning.
- Områden där hög "bevarandenytt" i förhållande till kostnaden från samhällets sida kan bedömas erhållas har prioriterats. Här kommer bli in en bedömning av förutsättningarna för att bibehålla jordbruksdriften och de därmed sammanhängande värdena i området.

Resurserna är hittills små i förhållande till behoven. Emellertid har länsstyrelsen ansett det lämpligt att redovisa ett ganska stort antal områden i åtgärdsprogrammet, fördelade på olika grupper (Kapitel 3). Den totala volymen har anpassats till en möjlig ökning av anslagen, vilket synes välgrundat med hänsyn dels till de oväntat stora arealer ängs- och hagmarker med höga naturvärden som visat sig finnas i länet (och som endast delvis var kända när bevarandeprogrammet fastställdes), dels till länets särställning, när det gäller hotade arter med anknytning till odlingslandskapet. Länet har hittills fått en relativt liten del av medlen för landskapsvårdsersättning. Hänsyn har också tagits till att inte varje brukare torde vara intresserad av att teckna avtal om ersättning för landskapsvård. Utvecklingen inom lantbruket i länet är inte helt lätt att förutse. Responsen hittills har emellertid varit mycket god från brukarna; i många områden har avtal kunnat tecknas för 70% av de värdefullaste markerna.

2 SAMHÄLLETS MEDEL FÖR BEVARANDE AV ODLINGSLANDSKAPET

Odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden kan bevaras genom ett aktivt lantbruk. I produktionen skall var och en ta hänsyn till natur- och kulturmiljövård enligt gällande lagstiftning. Hänsynen innebär att lantbrukaren får acceptera att avstå från vissa åtgärder, om de har alltför negativa effekter. Däremot kan aktivt brukande inte åstadkommas genom hänsynsregler. Det viktigaste samhället kan göra för att främja bevarandet av odlingslandskapets värden är att stimulera till fortsatt bruk av sådana särskilt värdefulla områden som riskerar att bli obrukade. Detta kan ske genom att skötselkontrakt tecknas med brukaren, som därigenom får ersättning för den natur- och kulturmiljövård han åstadkommer.

Mera preciserade målformuleringar för vardagslandskapet har redovisats i bevarandeprogrammet.

2.1 Ekonomiska styrmedel

Staten har genom länsstyrelsen möjlighet att betala ut årlig landskapsvårdsersättning för landskapsvårdande åtgärder i odlingslandskapet (1990/91 2,6 Mkr i länet; 1991/92 4,0 Mkr; 1992/93 5,5 Mkr). Medlen skall användas där de gör mest nytta och en prioritering görs i detta program. Avtal tecknas med brukaren.

För naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet (NOLA) finns sedan tidigare en möjlighet för länsstyrelsen att årligen utbetala NOLA-medel (1991/92 och 1992/93 1,6 Mkr årligen). Avtal tecknas med brukaren. Principerna liknar de som gäller för landskapsvårdsersättningen, men NOLA-medel utgår endast till objekt med uttalat höga biologiska värden. Genom NOLA-medel och landskapsvårdsersättning skall brukarna av de värdefullaste naturliga fodermarkerna utanför reservaten kunna erbjudas en möjlighet att hävda dessa marker även framöver. Alla objekt kan dock inte beräknas bli aktuella, eftersom avtal endast kommer att tecknas med de brukare som är intresserade.

För vård av kulturlandskap och fornlämningar disponerar länsstyrelsen en mindre summa.

Särskilt värdefulla områden kan avsättas som naturreservat och därefter vårdas med särskilda medel. (Anslaget för sådan vård är dock sedan länge otillräckligt trots en betydande ökning; 1991/92 knappt 1,9 Mkr + 0,5 Mkr

i tilläggsanslag och 1992/93 2,9 Mkr för cirka 9 000 ha reservat med bl a cirka 40 mil stängsel.)

Betydande resurser har under senare år tillförts naturvården och kulturmiljövården från länsarbetsnämnden. De har från länsstyrelsen kanaliserats till Skogsvårdsstyrelsen för beredskapsarbetslag. Denna verksamhet är dock konjunkturberoende och borde ej utgöra ryggraden i den nödvändiga löpande skötseln.

Kommunala medel och medel från landsting och stiftelser är en mera heterogen källa till resurser. Stiftelsen för Fritidsområden i Skåne äger t ex mycket mark och kan förväntas förvärva mera. Skötseln har ofta varit svår att ordna i den mån stiftelsens mark haft prägel av odlingslandskap. Landstingets miljövårdsfond har under senare år gjort flera insatser för små objekt, oftast med miljövårdsinriktning, men ofta samtidigt med betydelse för odlingslandskapet. Andra stiftelser, företag, föreningar och enskilda agerare också genom ekonomiska insatser eller eget arbete för att öka jordbrukarnas möjligheter att bevara odlingslandskapet.

Kommunerna sköter i egen regi eller köper in skötsel av olika områden. Det är väsentligt att kommunerna åtar sig ett ansvar för natur- och kulturmiljövården där inte statens insatser räcker till.

Endast två kommuner i länet har lämnat bidrag till NOLA-projekt, vilket annars inte är ovanligt i landet. Däremot har ganska många kommuner engagerat sig i vattenvårdsfrågor (ofta genom vattenvårdsförbunden), där man på flera håll nu driver en intensiv planering, som på sikt bör kunna leda till skyddszoner längs vattendrag, översilningsprojekt, dammar etc - allt för att minska föroreningsbelastningen på åarna och havet, men också med betydande vinster för odlingslandskapet som bieffekt. Ett exempel har givits i Höje å ... (1990). För kommunernas del borde det också vara intressant att försöka driva projekt för att öka tillgängligheten för allmänheten i helåkersbygden, inte bara genom skyddszoner längs vattendragen, utan också genom s k "beträda", d v s en gräsklädd remsa om cirka 5 m som ligger i strategiskt belägna åkerkanter. Inte minst i det sydsåkanska backlandskapet, där åker i allmänhet hindrar tillträdet till många små vackra och intressanta naturområden i form av småvatten, torvmarker eller dungar, skulle "beträdan" kunna betyda mycket för friluftsliv och turism.

2.2 Information

Att genom information göra odlingslandskapets värden synliga för allmänhet, organisationer och myndigheter är en av de angelägnaste uppgifterna för alla inblandade i bevarandearbetet. Kunskapsnivån på området har förbättrats betydligt på senare år och detta är också nödvändigt om förståelse skall möta ansträngningarna att bevara de kvarvarande värdena i odlingslandskapet.

Lantbrukarna i länet har generellt informerats ersättningsmöjligheterna genom lantbruksenhetens utskick. Alla markägare med ängs- och hagmarker i klass I eller II (eller stora objekt i klass III) har informerats separat om möjligheten att anmäla intresse för avtal. En särskild utbildning (tre dagar) arrangerades i mars 1993 för de brukare som tecknat avtal. Hela femtio deltagare deltog. Ny kurs planeras.

Information om 6a § SkL (Lagen om skötsel av jordbruksmark) kommer att ges när Statens jordbruksverks anvisningar kommer.

2.3 Övriga styrmedel

Ett viktigt styrmedel är den kommunala planeringen. Den bör beakta bevarandeprogrammets redovisning av värdena i odlingslandskapet, så att inte bebyggelse och anläggningar hamnar i känsliga lägen eller utformas på olämpligt sätt.

När det gäller lagstiftningen återges i korthet här på samma sätt som i bevarandeprogrammet de medel som lagstiftningen ställer till förfogande. Lagen gäller givetvis alla och det är viktigt att innehållet är känt. Som framgått av bevarandeprogrammets beskrivning av hotbilden och målen måste dessutom ett engagemang hos enskilda, hos myndigheter och hos organisationer till, om inte landskapets värden skall fortsätta att förfaras.

Naturresslagen (NRL) ger den allmänna ramen för hushållningen med naturresurser och skall tillämpas vid prövning enligt många andra lagar, såsom plan- och bygglagen, naturvårdslagen och vattenlagen.

Plan- och bygglagen (PBL) styr den kommunala planläggningen av mark och vatten. Därvid kan odlingslandskapets utseende påverkas direkt och indirekt. I synnerhet kan väsentliga kulturmiljövärden som är knutna till bebyggelsens utformning försvaras med områdesbestämmelser, men även

enstaka vegetationselement kan tas upp, t ex alléer knutna till bebyggelsen.

Naturvårdslagen (NVL) har bl a avsnitt om nationalparker och naturreservat. Sådana områden ingår normalt inte i "vardagslandskapet", så som termen används här, och de diskuteras inte närmare.

Naturvårdsområden (enligt 19 § NVL) bildas som reservaten, men endast då de erforderliga inskränkningarna i markägarens rätt inte är sådana att pågående markanvändning avsevärt försvåras.

De områden som med stöd av 19 § NVL i dess lydelse före 1 jan 1975 avsatts till skydd för landskapsbilden, har ofta förbud mot att utan länsstyrelsens tillstånd t ex uppföra byggnader, schakta, fylla ut, anordna upplag (annat än för jord- och skogsbrukets behov), kalavverka lövskog, plantera skog på betes- och åkermark och utföra barrskogsodling.

20 § NVL föreskriver att samråd skall ske med länsstyrelsen innan ett arbetsföretag utföres som väsentligt kan komma att ändra naturmiljön. Om det är nödvändigt från naturvårdssynpunkt får länsstyrelsen förbjuda företaget, varvid dock rätt till ersättning uppkommer om pågående markanvändning avsevärt försvåras (26 § NVL).

Med stöd av 21 § NVL kan s k biotopskydd komma att införas för t ex småvatten eller åkerholmar.

Markavvattning får enligt 18c § NVL inte vidtas utan länsstyrelsens tillstånd. Strikt markavvattningsförbud kan också komma att aktualiseras genom regeringsbeslut för vissa områden (18d § NVL).

Fornminnen är skyddade enligt 2 kap **lagen om kulturminnen** (kulturminneslagen, KML). Den som planerar åtgärder i landskapet är, oavsett om han är ägare, förvaltare, arrendator etc, skyldig att ta reda på om fornlämningar berörs.

Skogsbruket skall visa hänsyn till naturvårdens intressen enligt 21 § **skogsvårdslagen** (SVL). Odlingslandskapet berörs i kontaktzonen mot skogen, som ofta har stor betydelse för odlingslandskapet. Riksantikvarieämbetet har givit ut råd om hur man skall förfara med fornlämningar i skogsbruket (Fornlämningar och skogsbruk 1988).

Jordbruket skall enligt 6a § i **Lagen om skötsel av jordbruksmark** (skötsellagen, SkL) visa hänsyn till naturvårdens och kulturmiljövårdens

intressen. Tillämpningsreglerna har ändrats under 1991. Om man önskar ta jordbruksmark (åker- eller betesmark) ur produktion skall detta anmälas till länsstyrelsen.

För all flyttning och inplantering av fisk och kräftor krävs enligt **Fiskeriförordningen** (§ 34 och 36) tillstånd. Ansökan sänds till länsstyrelsen.

I **Vattenlagen** (VL) fastslås allmänt att vatten skall "skyddas och vårdas som en gemensam naturtillgång". Mer konkret reglerar VL alla former av byggande i vatten, men också rensning, utfyllnad och reglering av vatten. Tillförsel och bortledande av vatten, t ex uttag av vatten för bevattning av grödor m m regleras också i VL.

3 FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

3.1 Områden som prioriteras för ekonomiska insatser

I den följande tabellen och i kartbilagan anges vilka större samlade områden som för närvarande - och så länge anslagen ligger i nuvarande storleksordning - prioriteras för ekonomiska insatser och aktiva kontakter från länsstyrelsens sida gentemot brukarna. För punktobjekten har en klumpsumma beräknats på grundval av materialet i bevarandeprogrammet, men deras lägen redovisas inte på nytt i detta åtgärdsprogramms karta. Även för andra områden kan emellertid ersättningar komma ifråga för värdefulla objekt inom de ytor som utpekats i bevarandeprogrammet och undantagsvis även i befintliga naturvårdsområden eller områden med skydd för landskapsbilden enligt Naturvårdslagens 19 § i dess lydelse före 1 jan 1975. Tills vidare måste denna summa förbli låg och dess storlek har ej preciserats. Beträffande det långsiktiga resursbehovet hänvisas till 3.4 nedan. Hittills vunna resultat redovisas i kap 6.

Huvuddelen av de tillgängliga resurserna kommer att utgöras av landskapsvårdsersättningar.

"Medel för Vård m m av kulturlandskap och fornlämningar etc" synes så otillräckliga att det knappast är meningsfullt att särskilt utpeka var de kan användas till nya satsningar för landskapsvård.

"Medel för naturvård i odlingslandskapet" (NOLA-medel) används i första hand för isolerade objekt som klassats i klass I eller II i samband med inventeringen av ängs- och hagmarker och som ligger utanför de stora åtgärdsområdena. Var de ligger redovisas inte (många redovisas som punktobjekt i bevarandeprogrammet; fullständigt kartmaterial finns tillgängligt på länsstyrelsen), men de omfattar totalt cirka 5 500 hektar. I övrigt används landskapsvårdsersättning.

I den följande tabellen listas områdena kommunvis i olika prioriteringsgrupper. Beskrivningar av objekten finns i bevarandeprogrammet.

Numreringen av områdena anknyter till bevarandeprogrammet. Observera dock att områden i åtgärdsprogrammet ofta endast är en del av ett större område i bevarandeprogrammet.

YTOR (ha) OCH BERÄKNAT RESURSBEHOV (kronor) FÖR ÅTGÄRDSPROGRAMMET.

Större områden prioriterade för aktiva insatser (landskapsvårdsersättning; anslagsnivå 92/93)

Omr.nr	Namn	Area (ha)		Därav i klass						Både				Ä&H, ej NR (ha)				Ber. kosn. årligen (kr)	
		Totalt	i NR	NI	NII	NIIII	KI	KII	N och K	Klass I-II	III	IV	I-II	II	IV	NR			
85-1:1*	Rönne å, V	1035	0	960	0	0	0	265	0	190	0	0	0	10	200	50	0	0	0
85-1:1*	Rönne å, O	1400	15	1400	0	0	0	860	0	860	0	0	0	70	175	90	10	5	0
85-1:5*	Kävlingeån, (Västra Hobby)	670	50	230	0	0	0	670	0	230	0	0	0	10	5	10	0	25	0
85-4	Hemmingsberga	895	18	895	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20	20	40	0	0	5
83-1*	Allerum - Christinel.	240	50	240	0	0	0	240	0	240	0	0	0	10	0	0	10	5	0
84-1	Brunnby	1060	0	1060	0	0	0	550	0	550	0	0	0	5	55	5	0	0	0
84-3*	Görslövsån	500	0	190	250	0	0	130	0	70	0	0	0	75	50	5	0	0	0
66-1*	Fulltofta V	1390	440	1390	0	0	0	1100	0	1100	0	0	0	40	140	60	60	40	10
66-1*	Fulltofta O	260	0	260	0	0	0	150	0	150	0	0	0	10	35	25	0	0	0
66-3	Fundersed - Hagstad	440	0	440	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20	70	60	0	0	0
66-4	Gunnarp	170	0	170	0	0	0	0	0	0	0	0	0	250	90	5	0	0	0
66-6	Östra Sallerup	450	0	340	0	0	0	150	0	40	0	0	0	90	30	10	0	0	0
66-7	Härröd - Ormatorp	950	0	950	0	0	0	0	0	0	0	0	0	140	230	80	0	0	0
66-8	Viggarum	430	80	430	0	0	0	0	0	0	0	0	0	50	40	15	0	10	5
66-9	Gummarp - Tattarp	810	0	810	0	0	0	0	0	0	0	0	0	260	115	25	0	0	0
66-10	Oderup - Sniberup	300	10	300	0	0	0	0	60	60	0	0	0	100	5	15	10	0	0
66-11	Verkeån - Långaröd	620	0	0	620	0	0	0	0	0	0	0	0	30	80	30	0	0	0
66-12	L:a Långaröd	290	0	290	0	0	0	0	0	0	0	0	0	55	20	15	0	0	0
67-1	Skuddarp - Holma	360	0	0	360	0	0	0	0	0	0	0	0	10	40	10	0	0	0
67-2	Hjällaröd	180	0	180	0	0	0	0	0	0	0	0	0	50	10	10	0	0	0
61-1:2*	Hälljarp - Bjärred samt Lödde å	2710	280	2650	0	0	0	1680	0	1620	0	0	0	90	290	110	140	10	10
82-1*	Råån	2820	10	0	2820	0	0	2820	0	2820	0	0	0	5	210	5	0	0	0
82-1*	Råån, (Glumslöv)	700	140	700	0	0	0	0	700	700	0	0	0	0	2	10	10	0	70
81-2:2*	Öster om Dalby	560	0	560	0	0	0	300	0	300	0	0	0	160	40	60	0	0	0

81-2.4	Klingavälsån - Kumlatofta	3350	2300	3080	0	0	1000	0	730	10	5	10	190	170	10	
81-7	Kvarnbrodda - Husagå	1050	17	1050	0	0	115	155	270	130	25	0	15	0	0	
65-3	Öved	3060	0	0	2200	0	2240	0	1380	20	10		0	0	0	
65-4	Björkaån	520	0	0	520	0	120	0	120	5	0	5	0	0	0	
65-5*	Lövestad	2000	0	2000	0	0	0	30	30	180	110	5	0	0	0	
64-3*	Östra Vemmenhög, kuststräckan	420	0	420	0	0	420	0	420	45	60	10	0	0	0	
14-1*	Vegeå - Stenestad	1570	30	1570	0	0	140	0	140	165	145	65	15	15	0	
14-4	Gillastig	120	0	120	0	0	0	0	0	30	5	0	0	0	0	
14-7	Härsnäs	686	0	0	686	0	0	0	0	5	50	10	0	0	0	
63-1*	Ydlicesjön	1390	0	1390	0	0	1330	0	1330	40	90	260	0	0	0	
87-1:1*	Kämpinge - Stavstens.	90	0	90	0	0	30	0	30	0	10	0	0	0	0	
87-1:3*	Böringesjön	1350	0	1310	0	0	1350	0	1310	55	30	110	0	0	0	
87-5*	Smygehuk	60	0	0	60	0	60	0	60	0	30	0	0	0	0	
33-1	Klagshamn-Foteviken	1660	130	1660	0	0	1320	0	1320	230	115	0	110	0	0	
33-3	Skånör - Falsterbo	1050	660	1050	0	0	940	0	940	25	25	0	370	0	0	
86-1*	Ållskog - Baldringe ä.	1590	65	1530	0	0	0	250	190	190	60	40	80	0	0	
86-2	Fyledalen med omgivningar	5400	0	3620	910	0	1700	400	1230	30	60	0	0	0	0	
86-3	Kulleån - Högstad m.	200	80	200	0	0	0	0	0	20	50	0	60	0	0	
86-4:1*	Sövdesjön	780	145	765	0	0	305	0	290	65	50	10	0	30	0	
86-4:2	Bellinga - Vrångabäck	490	0	490	0	0	0	160	160	5	20	0	0	0	0	
86-7*	Köpinge - Löderup	1480	60	1480	0	0	480	0	480	340	210	0	40	20	0	
	Summor	47556	4580	36270	8426	0	20465	1755	19360	3150	3112	1270	1120	330	110	
																8300000

* anger att området utgör endast en del av det i bevarandeprogrammet redovisade området med samma nummer.

Prioriterade kostnader för punktobjekt (NOLA-medel; anslagsnivå 92/93)

	Area (ha) Totalt	Därv i klass				KI	KII	N och K	Ä&H, ej NR				Ber. kostn. (kr)	
		NI	NII	NIII	NIII				Klass I-II	III	IV	I-II		III
BP:s punktobjekt	3482	70	1373	1439	390	200	600	580	791	1742	129	5	65	0
Omr. m motsv. kvaliteter **	2000	0	--	preciserar ej --	--	preciserar ej --	--	--	100	1000	500	0	0	0
Summa	5482	70	1373	1439	390	200	600	580	891	2742	629	5	65	0

** I bevarandeprogrammets stora områden särredovisas inte mindre objekt med punktobjekts kvaliteter. I den mån bevarandeprogrammets stora områden inte ingår i åtgärdsprogrammet, tas ändå sådana mindre objekt upp här med uppskattad areal.

Summa AP t o m 92/93   53038   4650   37643   9865   390   20665   2355   19940   4041   5854   1899   1125   395   110   131000000

Långsiktigt ytterligare medelsbehov utanför åtgärdsprogrammets avgränsade områden. (Kostnadsläget 92/93)

	Area (ha) Totalt	Därv i klass				KI	KII	N och K	Ä&H, ej NR				Ber. kostn. årligen (kr)	
		NI	NII	NIII	NIII				Klass I-II	III	IV	I-II		III
Summa	100967	0	14382	15575	79860	59015	21525	12835	60	2321	2230	0	0	0

Totalsumma   154005   4650   52025   25440   80250   79680   23880   32775   4101   8175   4129   1125   395   110   167000000

3.2 Övriga områden av särskilt intresse

Ett samlat förslag till ytterligare säkerställanden med hjälp av naturvårdslagen kommer att ges i ett nytt naturvårdsprogram, som är under arbete. I länsstyrelsens arbetsplanering för de tre budgetåren 92/95 har redan ett antal objekt prioriterats för säkerställande. Flera av dessa berör områden som ingår i bevarandeprogrammet.

Kommunala insatser för säkerställande eller liknande åtgärder har aviserats bl a i delar av

- 81-2:1 Södra Sandby - Torna Hällestad som tillsammans med en del av området 81-2:2 Öster om Dalby ingår i Skrylleområdet
- 82-1 Rååns nedre dalgång till vissa delar
- 85-50 Abullahagen (punktobjekt), som beräknas avsättas som naturreservat

Från kommunalt håll har framförts att när det gäller de större objekten är de kommunala ambitionerna begränsade. Länsstyrelsen kommer att i mån av tillgång på medel försöka stödja övriga prioriterade arealer med landskapsvårdsersättning, så att kommuner som satsar känner stöd.

3.3 Övriga områden som kräver särskild hänsyn

Alla områden som redovisats i bevarandeprogrammet är normalt av den karaktären att de kräver särskild hänsyn vid planläggning och tillståndsprövning. De bör beaktas i de kommunala översiktsplanerna. De redovisas inte närmare här.

3.4 Långsiktigt resursbehov

I tabellen under 3.1 redovisas även det ytterligare resursbehov som finns i länet utanför åtgärdsprogrammets ram. Beloppet, 3,6 Mkr, bygger på att merparten av ängs- och hagmarksinventeringens områden i klass I-III kommer med, medan områden i klass IV endast tagits med inom bevarandeprogrammets ram. Den totala kostnaden skulle därmed bli 16,7 Mkr per år.

Detta bygger på 100%-igt intresse från brukarnas sida, när det gäller att teckna avtal. I de åtgärdsområden som hittills bearbetats intensivt har omkring 70% anslutning eller på några håll något mera uppnåtts. På sikt

kan kanske anslutningen bli ännu bättre, om länsstyrelsen lyckas förmedla kontakter mellan intresserade djurhållare och de markägare med värdefulla marker som slutat hålla djur. Dessutom bör beloppen rimligen räknas upp något efterhand. Å andra sidan kan det visa sig gradvis svårare att teckna nya avtal, om osäkerheten om den framtida jordbrukspolitiken blir alltför stor.

Dagens tilldelning på drygt 7 Mkr framstår hur som helst som otillräcklig. Det är enligt länsstyrelsens bedömning en av de mest angelägna och effektiva naturvårdsåtgärderna för riksdagen att fastslå att NOLA- och landskapsvårdsersättning har kommit för att stanna och att under de närmaste åren höja beloppen med cirka 2 Mkr per år och län, tills möjligheterna att teckna flera avtal med tillräcklig naturvårdsnytta uttömts. Det är också viktigt att framhålla att de marker som inte blivit föremål för avtal i allmänhet nu är utsatta för starkt hot om ändrad markanvändning eller passiv igenväxning under den närmaste framtiden. Saken brådskar.

3.5 Arealredovisning

I tabellen under 3.1 redovisas de utvalda områdenas arealer. I de fall naturreservat ingår, anges deras areal separat. För varje område framgår hur stora ytor som placerats i de olika klasserna från natur- respektive kulturmiljvårdens synpunkt, samt till hur stor del de överlappar. Arealerna ängs- och hagmarker i olika klasser i respektive utanför reservat anges också.

3.6 Riktlinjer för användning av bef lagstiftning

I det följande redovisas de mål som i bevarandeprogrammet (avsnitt 2.2) angivits för natur- och kulturvärdena i vardagslandskapet:

De flesta av vardagslandskapets värden har idag ett visst "passivt" skydd genom olika hänsynsregler och andra lagrum. Flera av dessa är ganska nya och speglar en framväxande medvetenhet om att utvecklingen mot större fält och ökad monoton (jfr t ex Ihse m fl 1991) på många håll gått för långt. I den mån det krävs aktivt underhåll (vård) måste det däremot åstadkommas med hjälp av det enskilda initiativet och fantasin hos markägaren, väghållaren etc, precis som t ex normalt byggnadsunderhåll sköts även i de detaljer som inte är direkt affärsmässigt lönsamma.

Men värdena i vardagslandskapet måste också beaktas i kommunal och annan planering. Vid kommunal expansion gäller det att utnyttja de landskapselement som finns och försöka inarbeta dem i det nya sammanhanget på ett meningsfullt sätt för att ge området en identitet. Men även utanför de områden som kommunen direkt kan ha intresse av att expandera i, finns ofta angelägna uppgifter för ett kommunalt engagemang - för skyddszoner längs vattendrag, för vegetation i anslutning till cykelleder etc.

På vissa områden finns mera specifika mål angivna i olika sammanhang, som det kan finnas anledning att uppmärksamma:

I länsstyrelsens Miljövårdsprogram för M län (1989) uttalas bl a

"Länsstyrelsen skall verka för alternativt besluta om att spridda och till ytan begränsade naturområden i helåkerslandskapet (märgelgravar, småsjöar, skogsdungar, stengärdesgårdar, stråk av buskar och träd etc) ges ett generellt skydd. Detsamma skall gälla områden avgränsade i anslutning till internationella konventioner ratificerade av svenska regeringen (Convention on Wetlands (våtmarker för fåglar), Bernkonventionen (art- och biotopskydd))." (sid 8)

"Länsstyrelsen skall besluta om förbud mot täkt, utfyllnad och torrläggning av våtmarker samt ändring av pågående markanvändning inom dessa områden. Vidare skall länsstyrelsen verka för att återskapa nya våtmarksområden." (sid 8)

Angående åtgärdsprogram inom energisektorn: "- Länsstyrelsen skall verka för en ökad satsning på biobränslen inom energiproduktionssektorn. Före år 2000 bör biobränsle drivena energiproduktionsanläggningar finnas i drift i länet." (sid 20) och "Länsstyrelsen skall verka för och stödja forsknings- och utvecklingsinsatser med inriktning på att kunna täcka en större andel av framtida energibehov med biobränslen och andra icke fossila bränslen." (sid 21)

I samma Miljövårdsprogram gavs också uppdraget som resulterade i länsstyrelsens Handlingsprogram för att minska jord- och skogsbrukets miljöpåverkan i Malmöhus län (1990). Där framhålls bl a (sid 12)

om nyplantering: "Länsstyrelsens mål

- skogsplantering skall utföras så att värdefulla natur- och kulturmiljöer samt landskapsestetiska värden inte går förlorade
- jordbruksmark som överföres till skog planteras med i första hand lövträd
- den pågående inventeringen av skyddsvärda ängs- och hagmarker läggs till grund för bedömning av var skog ej bör planteras i händelse av nedläggningsrisk för "konventionellt" jordbruk."

och om ståndortsanpassat skogsbruk: "Ståndortsanpassat skogsbruk i länet innebär att ... skogsdikning i princip ej tillåtes och att behov av skyddsdikning minimeras genom anpassade former för föryngringsavverkning"

Länsstyrelserna i Malmöhus och Kristianstads län har också fastställt ett gemensamt skogligt program, Skog 2000 (1990). Där uttalas bl a

om försurning: "På starkt försurade marker med uppenbara symptom på skador måste trädslagets egenskaper (försurande effekt) beaktas. Gran ... bör undvikas i sådana fall." (sid 26).

Och om naturvårdshänsyn: "Produktiva våtmarksskogar bibehålls odikade", "Naturtyper, som är betydelsefulla för flora och fauna undantas helt eller delvis från virkesproduktion. T ex våtmarksimpediment, vissa arealer nedlagda hagmarker och fäladsmarker. De senare kräver aktiva skötselåtgärder om igenväxning skall undvikas." (sid 26)

Beträffande plantering av jordbruksmark uttalas (sid 27): "Vid plantering bör hänsyn tas till landskapsbild, kulturhistoria och naturvård. I skogsbygder ger plantering av inägomark negativa effekter på alla tre hänsynsområdena, medan plantering i slättbygden har negativa effekter ur kulturhistorisk synpunkt. Effekten på landskapbildningen kan vara positiv eller negativ beroende på belägenhet. För flora och fauna kan plantering av åkermark vara positiv."

4 ANSVARSFÖRDELNING

4.1 Statens ansvar

Staten kommer genom länsstyrelsen att försöka beakta de värden som redovisats i bevarandeprogrammet vid handläggningen av alla slags ärenden. Staten har bl a huvudansvaret för bildande av naturreservat och naturvårdsområden. Detsamma gäller förhandlingar om och utbetalning av NOLA-medel, landskapsvårdsersättning och KOLA-medel, varvid åtgärdsprogrammet är den huvudsakliga riktlinjen.

I planeringen skall vidare bevakas att riksintressenas värden beaktas och tryggas. Bevarande- och åtgärdsprogrammen preciserar innebörden av dessa värden betydligt, när det gäller odlingslandskapet.

4.2 Kommunernas ansvar

Kommunerna har huvudansvaret för den fysiska planeringen och bör beakta bevarandeprogrammets redovisning där.

Insatser av kommunala medel för att bidra till åtgärdsprogrammets genomförande behövs också. Samverkan mellan flera kommuner är önskvärd för att en mera övergripande prioritering skall bli möjlig. Invånarna i våra tätorter ser naturligtvis inte till kommungränserna, när de söker rekreation. Romeleås- och sjölandskapskommittén (RÅSK) och liknande organ har här en viktig uppgift.

I remissbehandlingen av bevarandeprogrammet framkom från några kommuner förslaget att alla länets kommuner skulle avsätta cirka 10-15 kr/invånare och år till en gemensam fond för naturvårdsinsatser i landskapet. Detta vore givetvis en mycket effektiv modell. Om en sådan fond bidrog till insatserna, skulle man från centralt håll troligen också prioritera länets intressen högre - den uttalade principen är ju att använda resurserna där de ger bäst valuta för insatta medel. Det är inte länsstyrelsens uppgift att avgöra hur kommunerna eventuellt vill samordna sina insatser. I samband med ställningstagandet till bevarandeprogrammet uttalade emellertid länsstyrelsen 1992-06-02 "att det kommunala engagemanget bör stimuleras genom att en andel av resurserna i det fortsatta arbetet avsätts för att inom det kommande åtgärdsprogrammets ram användas i samarbete med kommuner, som är villiga att ekonomiskt bidra till landskapsvårdsavtal för vård av natur. I den mån kommunerna kan etablera samarbete t ex kommunförbundsvis,

mellan landstinget och Malmö kommun eller i stiftelseform bör denna andel öka".

5 KOSTNAD OCH FINANSIERING

Kostnaderna redovisas i tabellen under kapitel 3. Under 1.2 anges hur de beräknats.

Finansieringen sker från statens sida med Landskapsvårdsersättning, NOLA och KOLA-medel (nuvarande resurser redovisade under 2.1). Områden i åtgärdsprogrammet, där kommuner (eller ideella organisationer eller andra) vill bidra med en del av kostnaderna, kommer att prioriteras särskilt i arbetet.

6 HITTILLS VUNNA RESULTAT

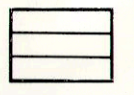
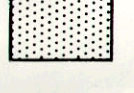
Hittills (11 maj 1993) har 352 avtal om landskapsvårds- eller NOLA-ersättning för totalt cirka 5,2 Mkr tecknats för uppskattningsvis 3 200 ha ängs- och hagmarker i klass I-II, för 500 ha i klass III, för 1 800 ha i klass IV och för 1 600 ha åker och annan mark.

Åtgärdsprogram för natur- och kulturmiljövården i odlingslandskapet.

Länsstyrelsen i Malmöhus län
1993

Teckenförklaring till karta i skala 1:100.000

- Områden prioriterade för aktiva insatser. Dessutom prioriteras de ca 170 punktojekt i bevarandeprogrammet, men de markeras ej här.
  - Större naturreservat i anslutning till prioriterade områden
- Objektnumren börjar med kommunnummer.

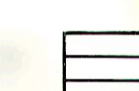

31 Malmö
Edition 2. Maj 1991
Informationen grundar sig på den topografiska kartan i skala 1:50 000 utgiven 1989.
© Länsstyrelsen i Malmöhus län, 1991
Måttstapel och skala för avläsning av avstånd och areal.
Fotat av Sjölands Grafiska AB, Karlshamn 1991.
Skala 1:100 000 (1 cm på kartan motsvarar 10 km)

Åtgärdsprogram för natur- och kulturmiljövården i odlingslandskapet.

Länsstyrelsen i Malmöhus län
1993

Teckenförklaring till karta i skala 1:100.000

- Områden prioriterade för aktiva insatser. Dessutom prioriteras de ca 170 punktojektet i bevarandeprogrammet, men de markeras ej här.
- Större naturreservat i anslutning till prioriterade områden

Objektnumren börjar med kommunnummer.

Edition 2 Februari 1991
Informationen grundar sig på den topografiska kartan i skala 1:50 000 som utgavs 1981.
© Lantmäteriet, Gävle 1991
Medgivande behövs för varje form av måttlad gånge eller återgivning av denna karta.
Tryckt av Sveriges Grafiska AB, Katrineholm 1991
7 318991 303202
Skala 1:100 000 (1 cm på kartan motsvarar 1 km i verkligheten)

7 REFERENSER

- Bevarandeprogram för natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet i Malmöhus län. 1992. - Länsstyrelsen i Malmöhus län. 83 sid.
- Ekstam, U. & Edelstam, C. 1991. Upprättande av anbudsunderlag/förhandlingsunderlag till grund för eventuellt avtal om bevarande av vissa odlingslandskap. - PM 1991-04-10, 11 sid. Statens naturvårdsverk. Naturresursavd.
- Handlingsprogram för att minska jord- och skogsbrukets miljöpåverkan i Malmöhus län. 1990. - Länsstyrelsen i Malmöhus län 1990. 14 sid.
- Höje å. Landskapsvårdsplan. 1990. (Ekologgruppen på uppdrag av Höje å vattendragskommitté). - Länsstyrelsen i Malmöhus län. Miljövårdsenheten. Meddelande 1990:2. 97 sid.
- Ihse, M., Justusson, B. & Skånes, H. 1991. Slättbygden i Skåne och Halland. Ett odlingslandskap i förändring. - Naturvårdsverket. Rapport 3887. 46 sid.
- Kulturminnesvårdsprogram för Skåne. Del Malmöhus län. 1984. - Länsstyrelsen i Malmöhus län. 334 sid + separat kartbilaga.
- Länsvisa program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. 1991. - Naturvårdsverket. Allmänna råd 91:3 & Riksantikvarieämbetet. Underrättelser 1991:1. 62 sid.
- Miljövårdsprogram för M län. 1989. - Länsstyrelsen i Malmöhus län 1989. 28 sid.
- Naturvårdsplan Skåne. Del Malmöhus län. 1975. - Länsstyrelsen i Malmöhus län. 205 sid.
- Skog 2000. Skogligt program för Kristianstads och Malmöhus län. 1990. - Länsstyrelserna i Kristianstads och Malmöhus län dec. 1990. 40 sid.
- Ängs- och hagmarker i Malmöhus län. 1993. - Länsstyrelsen i Malmöhus län. (manuskript)